

št. 865; od 20. oktobra 1866, št. 1861 in od 5. septembra 1867, št. 8636.

V Gradci, dne 12. oktobra 1881.

Waser m/p.

„Narod“ dostavlja: „Kaj določujejo navedeni justičnega ministerstva ukazi? Določajejo, v kratkem rečeno, da se imajo slovenske vloge, bodi-si v kazenskih, bodi-si v civilnih zadevah, sprejemati, da se imajo v ravno tistem jeziku reševati, da se imajo zapisniki s slovenskimi strankami pisati slovenski itd. Z jedno besedo, slovenski naš jezik je zadobil zopet tisto veljavo pri sodnijah, katera mu po vsej pravici gre. Gospod Waser pa je dobil nekaj, kar mu tudi po vsej pravici gre in kar mu prav iz najglobkejšega srca privoščimo. Hajdi, narodnjaki, zdaj na noge! Zahtevajte povsod pri sodnijah odločno, da se vam pišejo zapisniki slovenski, vlagajte slovenske vloge in zahtevajte strogo, da se vam tudi v slovenščini rešujejo! Postava velja uže od leta 1862, in nobeden sodnik na Kranjskem, spodnjem Štajerskem in spodnjem Koroškem se ne more s tem izgovarjati, da nij slovenščine zmožen. Če je nij zmožen, gre naj široko po svetu, pri nas pa nij sposoben službovati! Narodne naše duhovnike in učitelje pa prosimo, da to razsodbo pravnega ministerstva raztolmačijo pri prostemu ljudstvu. Še smo gospodarji na lastnej zemlji in ne bodemo več podlaga tujčevej peti.

Gospodu ministru dr. Pražaku, ki je vender jedenkrat nekaj napravil, pa kličemo: slava!“

Gospodarske stvari.

Južna železnica in trženje z lesom v Podravji.

III. Zadnjič razložene tarife za prevažanje lesa po južnej železnici so zaradi tega tako čudno nastavljene, ker ravnateljstvo misli, da tisti, ki največ nalaga lesa, tudi naj ima najmenjše plačilo za vožnino. To bi veljalo, ko bi bilo več železnic ali vožnih močij na razpolago. Ali temu ni tako. Kdor hoče iz Podravja les dalje pošiljati in z njim barantati, ta ga mora na južno železnico naložiti, posebno, ako trži v južne kraje ogerske. Tje se more les pošiljati le po južnej železnici ali po Dravi. Toda po Dravi vozijo flosarji samo pol leta; ostane toraj edino le južna železnica.

Dalje znano je, koliko lesa potrebuje južna Oggerska poprek, v dobrih letinah malo več, v slabih malo menje. Zato je tudi južnej železnici znano število vagonov, kateri se poprek z lesom ob Podravji za južno Oggersko naložijo. Njej se ni bati, da bi jih zgubila, pa tudi nadejati ne, da se jej število vagonov z lesom naloženih po-

množi. Južnej železnici je toraj vse jedno, ali les pošilja jeden liferant ali 100 liferantov. Ona dobi svoje primerno vsako leto jednake vožnine. Ali zo nas gozdne posestnike, menjše lesne trgovce ni vse jedno, kako ona tarife nastavlja. Ko bi vsem bile nastavljene jednake tarife, shajati mogli bi vsi. Sedaj pa menjši liferanti in posestniki propadamo ne na korist južnej železnici, ampak na dobiček velikim, večjidel judovskim liferantom.

Po naših mislih bila bi južna železnica še na dobičku, ako bi hotela vsem jednakih tarif dovoliti. Kajti mi ne zahtevamo najnižjih tarif, kakor jih ima jud Hirschler, namreč 1 gl. 20 kr., če naloži 1000 vagonov. Marveč mi smo zadovoljni, če se vsem z judom vred nastavi 1 gl. 40 kr. ali kaj podobnega. Ker je število naloženih vagonov vsako leto blizu jednako, dobila bi železnica mnogo več za vožnino, a nam bi pomagala izpod judovskega jarma. Reč je toraj jasna; prošnje so vložene, treba je le, da se uslišijo!

Nov način ozdravljanja vrančnega prisada in družih kužnih bolezni.

III. Naj v dokaz tega le en sam slučaj navedemo.

Pred tremi leti prikazal se je vrančni prisad v neki vasi na Franboskem, kjer ga uže več let ni bilo. Tri krave, ki so poginile, julija meseca leta 1878. so se zakopalo na več hektarjev velik travnik na razne kraje; travnik je nekoliko visel. Kraj in velikost jam se še dan danes more zaradi sledečih znamenj določiti: okoli in okoli jame je razpoka, ker se je zemlja posedla in trava zaradi obilne gnojilne moče veliko lepše raste, ter je bolj temno zelena in sočnata. Skozi dve leti se je v raznih časih preiskavala zemlja na teh jamah in zmerom se je dokazala nazočnost trosa vrančnega prisada. Ker se je pa dvomilo o resničnosti te preiskave, dal je Pasteur okoli vsake take jame napraviti ograjo, v katere so potem 4 ovce zaprli. Nadzorovati ta poskus, napravile so se v bližini tudi taki prostori, kamor se jo zaprlo tudi po 4 ovac iz iste čede. Začetek tega poskusa bil je 18. avgusta 1880, toraj celi 2 leti potem, ko so kravo zakopali. — In gledite! — uže 25. avgusta je prva ovca za vrančnim prisadom poginila, katera je živela nad jamo pokopane krave; za njo šle so tudi druge. — Tako je tudi teorija Pasteur-čeva o raztrošenju vrančnega prisada popolnem dokazana.

Da se toraj enake kužne bolezni ne širijo, treba je živino, ki je poginila za vrančnim prisadom, zakopati tam, kjer je slaba zemlja in kjer se živina ne pase. Še bolje je, se ve da, mrhovino z živim apnom ali pa z drugimi kemičnimi pripomočki popolnem sožgati in potem zakopati, kakor postava velewa.

Podlaga za postopanje proti tej bolezni je dana, gosposka in posamezni gospodarji naj pa zato skrbijo, da se vse natančno zgodi, kar je

neobhodno potrebuo, da se te hude šibe, katera je v nekaterih krajih in v vročih poletjih zelo navadna, obvarujemo. Pomagaj si sam, in Bog ti bode pomagal!

Polnež,

na Štajerskem „punež“ imenovan, je vino, s katerim se drugi sodi polnijo, kar se vina s časom v njih posuši. Ta polnež mora biti, če le mogoče, iste dobrote, katere je zapoljeno vino. Nikdar bi polnež ne smel slabejše sorte vino biti. Če kdo nima potrebnega in pripravnega polneža, je najbolje toliko kamčikov kremenastih v sod spustiti, da vino do pilke stopi. Se ve da se more skrbno gledati na to, da so kamčki čisti kremen. Apneni kamni ali tudi drugi bi vino pokvarili.

Dopisi.

Iz Ptujkega polja. (Zmešnjave pri zidanji novih šol.) Sedanja šola pri sv. Marku niže Ptuja je z ozirom na število otrok vsa pretesna; — to sprevidi vsak pameten človek, ki ondotne razmere pozna. Zato pa je tamošnji krajni šolski svet že pred 2 letoma tudi sklenil sedanje šolsko poslopje primerno povečati, čemur so vsi župani radi pritrtili. Po nasvetu sl. okrajnega šolskega sveta izdelal je Ptujski inženir g. J. Dolazi načrt za povečano šolo, in sestavil tudi proračun stroškov; za kar si je računil bornih (!?) 196 gld. Na prošnjo krajnega šolskega sveta je sicer 96 gld. v korist nove šole velikodušno spregledal, ali pri vsem tem je bila šola na papirji vendar še tako osoljena, da bi bili ljudje prav lahko vso veselje do zidanja zgubili. Tudi povečanje stare šole je v proračunu vse previsoko nastavljeno; kajti 10.824 gld. 57 kr. v sedanjih slabih časih ni mala reč. Ali Markovčani se niso dali ustrašiti, ampak so vsled nasveta sl. okrajnega šolskega sveta, ki je obljubil iz Štajerske hranilnice priskrbeti zdatno podporo, sprejeli dragi načrt in visoki proračun, misleči, da se z družinimi močmi da vse doognati. Vse to se je vršilo že po zimi od l. 1879 do l. 1880; in zdaj proti koncu l. 1881 še je vse tako, kakor je bilo takrat, izvzemši cele kupe ukazov. Kaj je temu uzrok? Od vsega časa sem bi se bilo lahko že mnogo storilo in brez dvoma bi se vkljub slabim časom bilo tudi storilo, ko bi ne bile nepričakovane ovire vmes prišle, in sicer od take strani, od ktere bi se jih bilo najmanje nadejati. Le prevdarite! Slavni okrajni šolski svet v Ptujki je načrt nove šole s proračunom, podpisanim od vseh županov Markovske fare odobril, je zaradi tega več sej sklical, je krajnemu šolskemu svetu pri sv. Marku dne 5. marca, 7. junija in 20. avgusta t. l. pod kaznijo zaukazal z zidanjem šole kmalu pričeti, a kako? ker slavni okrajni šolski svet načrta s proračunom vred, ki ga že od l.

februarja l. 1880 v Ptujki ima, nazaj ne pošlje. Menda je še tudi on, kakor Markovčani, sprevidel, da je načrt vsled njegovih novih ukazov postal celo nepotreben. Kajti med tem, ko se je Markovskemu krajnemu šolskemu svetu od okrajnega šol. sveta zaporedoma zaukazovalo, šolo s 4 razredi, toliko vsaj jih ima omenjeni načrt, zidati, je začel ravno tisti okrajni šolski svet Stojusko občino z nekim ukazom sl. deželnega šolskega sveta, ki je od l. 1874 med prašnatimi spisi v kancliji pozabljen ležal, begati in jej ukazovati, da mora lastno šolo v Stojncih imeti. Sprva so hoteli Meretinci k fari sv. Marjete, Stojnci pa k sv. Marku. Pa kaj je gospodom mar za fare, zato so dne 2. maja 1881 merili daljavo od sv. Marka do Stojnc in od Stojnc do sv. Marjete, so pisali protokole in imeli precej živahno sejo, kajti Meretinci in Stojnci od nove šole niso hoteli ničesar vedeti. Toda vkljub vsem ugovorom se je Stojuski občini od okrajnega šolskega sveta dne 20. maja 1881 naznanilo, da je slavni deželni šolski svet z odlokom od dne 9. maja l. 1881 št. 2699 Meretince pri šoli sv. Marjete pustil, Stojncem pa zaukazal, da morajo lastno šolo imeti, ker so od sv. Marka preveč oddaljeni. In da se stroškov ne bi preveč zbal, njim je obljubil iz Štajerske hranilnice 800 gld. podpore. Ali z 800 gld. se nova šola ne postavi; ljudstvo pa, ki mora precej sveta z lukom prevoziti, preden za deco potrebni denar vkup spravi, je preubogo in tako že čez in čez zadolženo, kako bi zamoglo zdatno pomagati? Ponuja se občini sicer neka zidana hiša za 4500 gld., ali pri takem znesku je objubljenih 8 stotakov le mala pomoč. Vrh tega bi vsa hiša, kakor je komisija dne 7. oktobra t. l. sama sprevidela, morala biti povišana in precej predelana. Kde je potem še znotranja oprava? In če se vkljub vsem ugovorom v Stojncih vendarle šola ustanovi, je pri sv. Marku 4 razredna odveč, prvotni načrt s proračunom zastonj, dozdanji stroški za badav; treba bo novega načrta in še novih stroškov, kar vse zakrivila višja šolska gospoda s svojimi naglimi ukazi. Sicer pa v Stojncih lastne šole treba ni, ker imajo k sv. Marku lepo, uglajeno okrajno cesto in najdalji le eno uro hoda. Dokler pa Stojnske šolske stvari ne bodo dognane, ne moreje Markovčani ničesar začeti. Vprašamo zdaj še le: Kdo je kriv, da se potrebno zidanje zavleče? To naj razsodijo čitatelji sami.

Iz Gradca. (Obravnave v deželnem zboru.) Deželni zbor je imel letos za vsem 16 sej, ter se je končal 8. oktobra. Izmed obravnav in sklepov navajamo le bolj zanimive, dasiravno sedanja večina deželnega zbora za Slovence zanimiva biti ne more. Kdor pozna liberalce, ta tako ve, da ne morejo kaj dobrega v obče, najmanje pa za Slovence storiti. Razun onih stvari, o katerih smo zadnjič poročali, hočemo še sledeče omeniti: Vsled vladinega predloga o domovinski